

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران
معاونت بررسی‌های اقتصادی

تحولات سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در آسیای در حال توسعه

بحران همه‌گیری کووید-۱۹ منجر به کاهش چشمگیر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (FDI) خواهد شد. طبق پیش‌بینی آنکتاد، جریان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در سال ۲۰۲۰ حدود ۴۰ درصد کاهش خواهد یافت. با توجه به بحران همه‌گیری کووید-۱۹، انتظار می‌رود این کاهش در تمام مناطق جهان اتفاق بیافتد. تاثیر همه‌گیری کووید-۱۹ بر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، در مناطق گوناگون، متفاوت است. انتظار می‌رود که اقتصادهای در حال توسعه بیشترین کاهش در FDI را تجربه کنند. مطلب پیش‌رو با استفاده از گزارش سرمایه‌گذاری جهانی سازمان آنکتاد به بررسی روند سرمایه‌گذاری خارجی ورودی و خروجی در مناطق مختلف جهان با تاکید بر منطقه آسیا در سال ۲۰۱۹ و پیش‌بینی آن در سال ۲۰۲۰ می‌پردازد.

تسکیننده: طاهره کریمی دستاویی

تیرماه ۱۳۹۹

مقدمه

بحران همه‌گیری کووید-۱۹ منجر به کاهش چشمگیر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (FDI) ^۱ در سال ۲۰۲۰ خواهد شد. طبق پیش‌بینی آنکتاد، جریان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در سال ۲۰۲۰ نسبت به سال ۲۰۱۹ (۱,۵۴) هزار میلیارد دلار، حدود ۴۰ درصد کاهش خواهد یافت که این امر باعث می‌شود رقم FDI برای اولین بار بعد از سال ۲۰۰۵، به کم‌تر از یک هزار میلیارد دلار برسد. پیش‌بینی می‌شود رقم FDI در سال ۲۰۲۱ مجدداً ۵ تا ۱۰ درصد دیگر، کاهش یابد و در سال ۲۰۲۲ روند صعودی را آغاز کند (نمودار ۱). با این وجود، چشم انداز جهانی روند سرمایه‌گذاری خارجی بسیار نامشخص است و بستگی به مدت زمان ادامه بحران شیوع کووید-۱۹ و اثربخشی مداخلات سیاسی برای کاهش اثرات اقتصادی همه‌گیری این ویروس دارد. ریسک‌های ژئوپلیتیکی و مالی و تنش‌های مداوم تجاری به عدم قطعیت‌ها می‌افزاید. شیوع این بیماری توأمماً موجب ایجاد شوک عرضه، تقاضا و شوک سیاست‌گذاری برای سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی شده و اقدامات تعطیلی فعالیت‌های اقتصادی، روند پروژه‌های سرمایه‌گذاری موجود را کند کرده است. در طول بحران در حوزه سیاست‌گذاری، اقدامات انجام شده توسط دولت‌ها محدودیت‌های جدید سرمایه‌گذاری را هم در بر می‌گیرد. علاوه بر این، چشم انداز رکود عمیق، شرکت‌های چندملیتی را هم مجبور به ارزیابی مجدد پروژه‌ها کرده است. پیش‌بینی می‌شود با شروع سال ۲۰۲۲، جریان سرمایه‌گذاری تحت هدایت زنجیره‌های ارزش جهانی، بازگشت انباشت سهام و بهبود اقتصاد جهانی، به آرامی افزایش می‌یابد.

انتظار می‌رود، سود شرکت‌های چندملیتی پس از بحران کووید-۱۹ کاهش یابد. ۵ هزار شرکت چندملیتی برتر در سراسر جهان، که بیشترین FDI جهانی را به خود اختصاص می‌دهند، درآمدهای مورد انتظار خود برای سال ۲۰۲۰ را به طور متوسط ۴۰ درصد کاهش داده‌اند و در این میان، برخی از صنایع هم در حال زیان هستند. کسب سود پایین منجر به آسیب به درآمدهای مستقیم ^۲ حاصل از FDI، که به طور متوسط بیش از ۵۰ درصد از درآمدهای FDI را تشکیل می‌دهد، می‌شود. پروژه‌های جدید سرمایه‌گذاری یا گرینفیلد ^۳ و پروژه‌های ادغام و تملک مرزی ^۴ در ماه‌های اول سال ۲۰۲۰ نسبت به سال گذشته بیش از ۵۰ درصد کاهش یافته است. در تأمین مالی پروژه‌های جهانی هم، که منبع مهمی از سرمایه‌گذاری در پروژه‌های زیرساختی است، معاملات جدید بیش از ۴۰ درصد کاهش یافته‌اند.

^۱Foreign Direct Investment

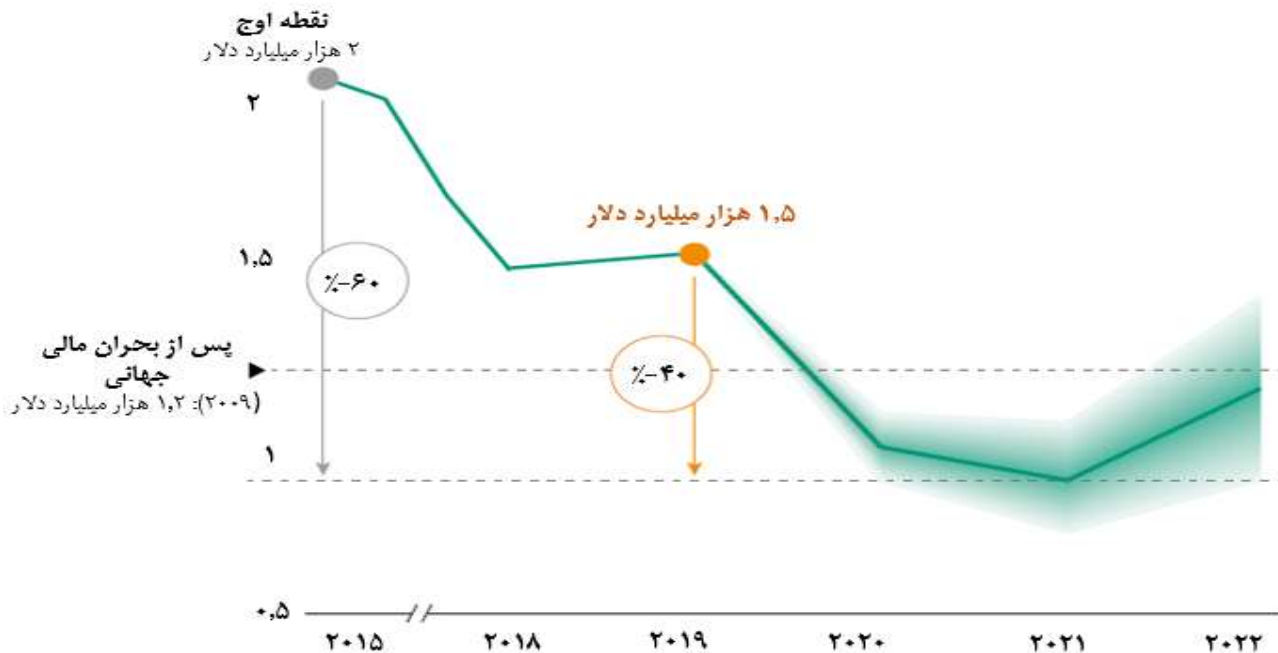
^۲ سهم سرمایه گذار مستقیم از عایدات حاصل از سرمایه گذاری مستقیم

^۳ Greenfield Investment: سرمایه گذاری در زمینه سبز (گرینفیلد) نوعی سرمایه گذاری مستقیم خارجی است که در آن یک شرکت کاملاً جدید از مرحله ابتدایی تولید ایجاد می‌شود.

^۴ Cross Border Mergers and Acquisitions (M&As): در این نوع معامله یک شرکت در یک کشور، می‌تواند توسط یک نهاد (یک شرکت دیگر) از کشورهای دیگر خریداری شود. در صورت ادغام یا تملک توسط سرمایه‌گذاران خارجی که به آن ادغام و تملک مرزی می‌گویند، کنترل و اختیار شرکت ادغام و یا خریداری شده، انتقال می‌یابد.

نمودار ۱- جریان ورودی FDI جهان، ۲۰۱۵-۲۰۱۹ و پیش بینی ۲۰۲۰-۲۰۲۲

منبع داده‌ها: آنکتاد

اثر کووید-۱۹ بر FDI در مناطق مختلف

اگرچه تاثیر همه‌گیری کووید-۱۹ بر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، در همه جا شدید است، اما شدت آن در مناطق گوناگون، متفاوت است. انتظار می‌رود که اقتصادهای در حال توسعه، بیشترین کاهش در FDI را تجربه کنند، زیرا آنها بیشتر به سرمایه‌گذاری در زنجیره ارزش جهانی و صنایع متمرکز و استخراجی- که به شدت ضربه خورده‌اند- متکی هستند. علاوه بر این، اقتصادهای در حال توسعه قادر به اجرای اقدامات پشتیبانی اقتصادی مانند اقتصادهای توسعه یافته نیستند.

همانطور که در جدول ۱ نشان داده شده، در میان کشورهای توسعه یافته، انتظار می‌رود در سال ۲۰۲۰، جریان‌های ورودی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به اروپا، ۳۰ تا ۴۵ درصد کاهش یابد، که این رقم به طور قابل توجهی بیشتر از کشورهای آمریکای شمالی و سایر اقتصادهای توسعه یافته (با متوسط کاهش ۲۰ تا ۳۵ درصد) است. دلیل این کاهش در اروپا ورود بحران به منطقه بوده است. در سال ۲۰۱۹، جریان ورودی FDI به سمت کشورهای توسعه یافته با ۵ درصد افزایش نسبت به سال ۲۰۱۸ به ۸۰۰ میلیارد دلار رسیده است.

پیش بینی می‌شود در سال ۲۰۲۰ جریان‌های سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به آفریقا ۲۵ تا ۴۰ درصد کاهش یابد. این روند منفی با افت قیمت کالاها، تشدید خواهد شد. در سال ۲۰۱۹، جریان‌های سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به آفریقا با کاهش ۱۰ درصدی به ۴۵ میلیارد دلار رسیده است. (جدول ۱)

جریان‌ات ورودی FDI به کشورهای در حال توسعه آسیا به دلیل آسیب‌پذیری این کشورها نسبت به اختلالات زنجیره تأمین، به شدت تحت تاثیر قرار خواهد گرفت که علت آن میزان بالای سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی مبتنی بر زنجیره

معاونت بررسی های اقتصادی

تامین^۵ در منطقه و فشارهای جهانی برای تنوع بخشیدن به مکان‌های تولید، است. پیش‌بینی می‌شود در این منطقه، FDI در سال ۲۰۲۰ حدود ۳۰ تا ۴۵ درصد کاهش یابد. در سال ۲۰۱۹، جریان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به منطقه با وجود دستاوردهای جنوب شرقی آسیا، چین و هند، نسبت به سال قبل خود ۵ درصد کاهش یافته و به ۴۷۴ میلیارد دلار رسیده است. (جدول ۱)

طبق پیش‌بینی، جریان ورودی FDI در آمریکای لاتین و کارائیب در سال ۲۰۲۰ به حدود نصف سال ۲۰۱۹، کاهش خواهد یافت. چشم‌انداز سرمایه‌گذاری در این منطقه بسیار ناخوشایند است زیرا بیماری همه‌گیر باعث آشفتگی سیاسی و ضعف‌های ساختاری در چندین اقتصاد شده است. در سال ۲۰۱۹، FDI ورودی در آمریکای لاتین و کارائیب با رشد ۱۰ درصدی نسبت به سال ۲۰۱۸، به ۱۶۴ میلیارد دلار رسیده است. (جدول ۱)

انتظار می‌رود جریان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به اقتصادهای در حال گذار، ۳۰ تا ۴۵ درصد کاهش یابد. این کاهش تا حدود زیادی بهبود ورود FDI به این منطقه در سال ۲۰۱۹ (افزایش بیش از ۵۹ درصدی و رسیدن به ۵۵ میلیارد دلار) را خنثی می‌کند. (جدول ۱)

جدول ۱- رشد سالانه جریان ورودی FDI و پیش‌بینی آن بر حسب مناطق مختلف جهان-درصد				
پیش‌بینی ۲۰۲۰	۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۷	گروه
				جهان
(-۴۰ الی -۳۰)	۳	-۱۲	-۱۴	کشورهای توسعه یافته
(-۴۰ الی -۲۵)	۵	-۲۰	-۲۵	اروپا
(-۴۵ الی -۳۰)	۱۸	-۳۶	-۱۶	آمریکای شمالی
(-۳۵ الی -۲۰)	۰	-۲	-۴۰	کشورهای در حال توسعه
(-۴۵ الی -۳۰)	-۲	۰	۷	آفریقا
(-۴۰ الی -۲۵)	-۱۰	۲۲	-۱۰	آسیا
(-۴۰ الی -۲۵)	-۵	-۱	۷	آمریکای لاتین و کارائیب
(-۴۰ الی -۵۵)	۱۰	-۵	۱۴	اقتصادهای در حال گذار
(-۴۵ الی -۳۰)	۵۹	-۳۱	-۲۵	

منبع داده‌ها: آنکتاد

روند جذب سرمایه‌گذاری خارجی در آسیای در حال توسعه

آسیای در حال توسعه ۳۰٫۸ درصد از جریان ورودی FDI جهان را در سال ۲۰۱۹ به خود اختصاص داده (حدود ۴۷۴ میلیارد دلار) که این میزان نسبت به سال ۲۰۱۸ حدود ۵ درصد کاهش یافته است. شکل ۱، پنج اقتصاد بزرگ میزبان جریان FDI در این منطقه را که شامل چین، هنگ کنگ، سنگاپور، هند و اندونزی می‌شود، به همراه درصد تغییر آنها در سال ۲۰۱۹ را نشان می‌دهد. علاوه بر این، کشورهای چین، هنگ کنگ، جمهوری کره، سنگاپور و امارات نیز پنج کشور برتر منطقه در زمینه جریان خروجی FDI هستند.

°GVC-intensive FDI

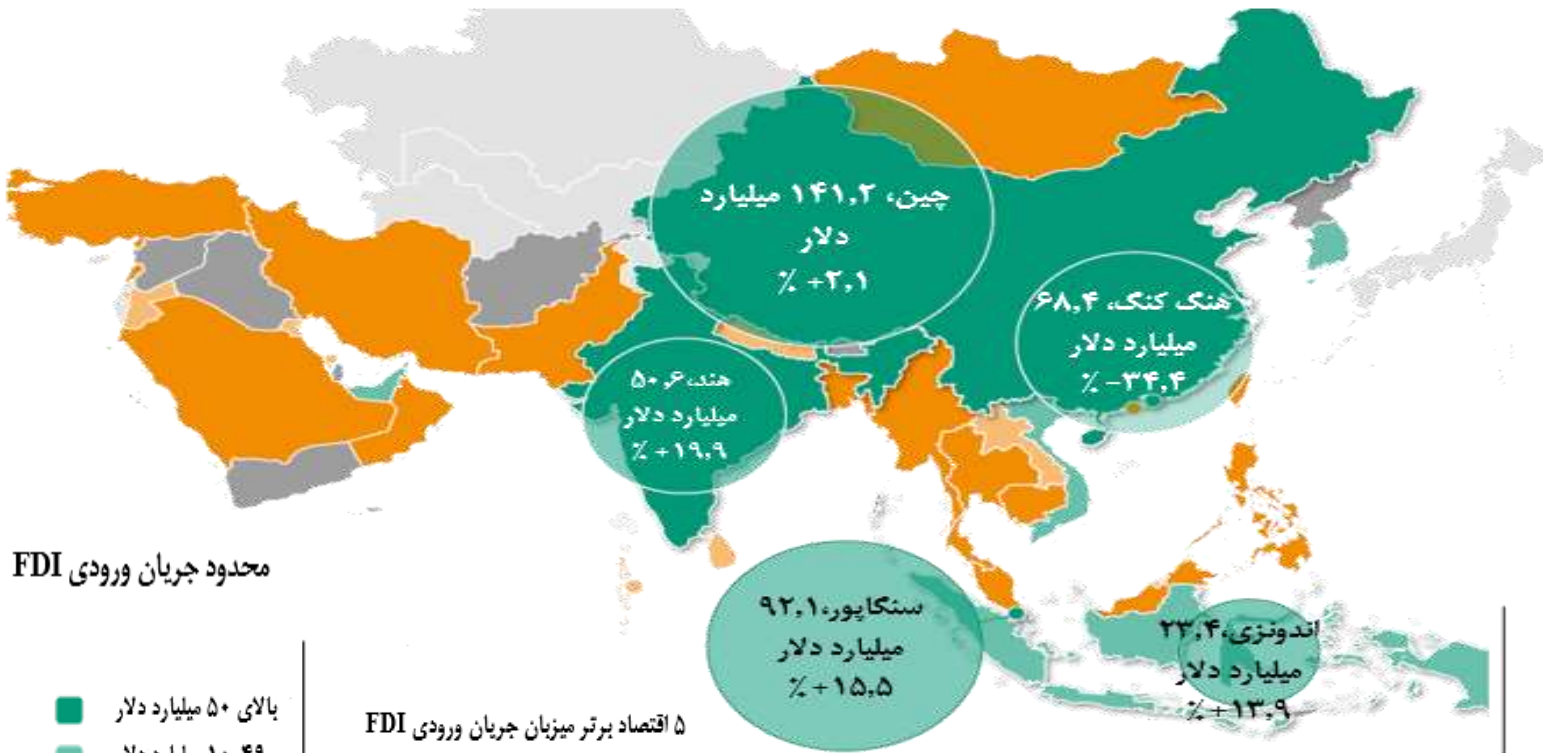
آسیای در حال توسعه

جریان FDI، ۵ اقتصاد برتر میزان، ۲۰۱۹ (ارزش و تغییر)

جریان ورودی ۲۰۱۹ کاهش ۲۰۱۹ سهم از جهان

۴۷۳،۹ میلیارد دلار ۴،۹- درصد ۳۰،۸ درصد

شکل ۱- پنج کشور بزرگ میزان جریان ورودی FDI در منطقه آسیای در حال توسعه (ارزش و تغییرات)

محدود جریان ورودی FDI

- بالای ۵۰ میلیارد دلار
- ۴۹-۱۰ میلیارد دلار
- ۹،۹-۱ میلیارد دلار
- ۹،۹-۰،۱ میلیارد دلار
- کمتر از ۰،۱ میلیارد دلار

۵ اقتصاد برتر میزان جریان ورودی FDI

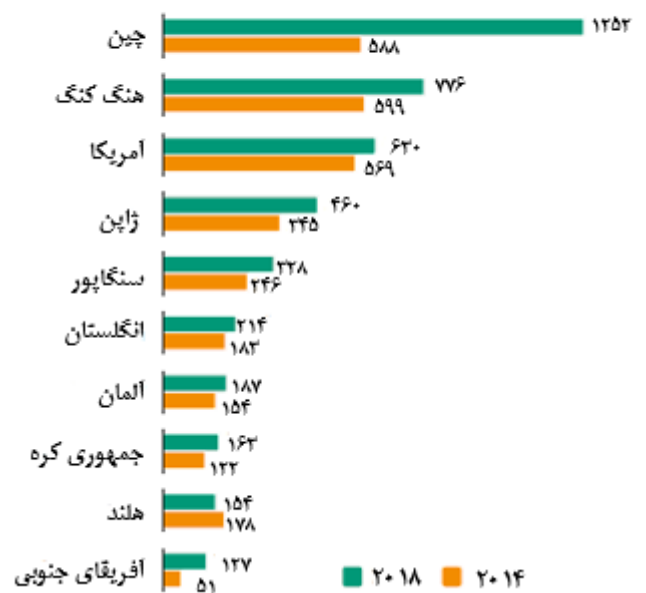
ارزش اقتصادی ورودی سرمایه به دلار، ۲۰۱۹، درصد تغییر

جریان خروجی سرمایه: ۵ اقتصاد برتر

میلیارد دلار و رشد ۲۰۱۹

شکل A ده اقتصاد سرمایه گذار برتر از لحاظ انباشت FDI در سال های ۲۰۱۴ و ۲۰۱۸ (میلیارد دلار)

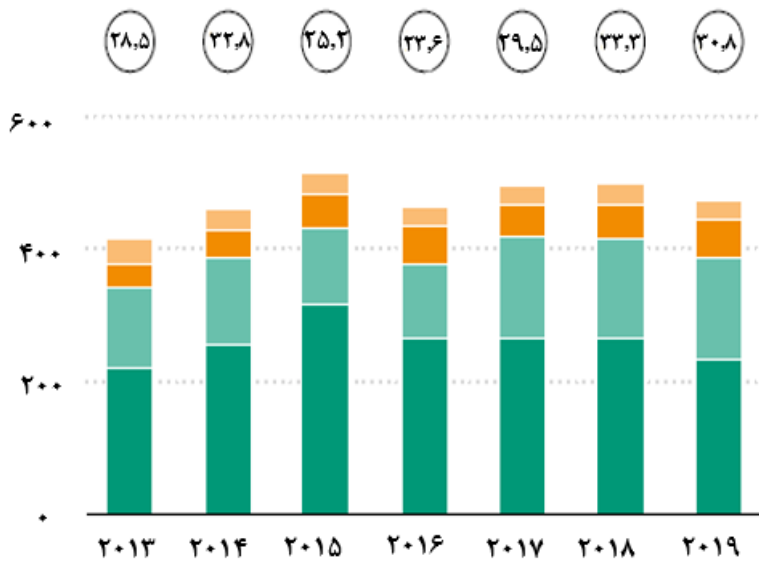

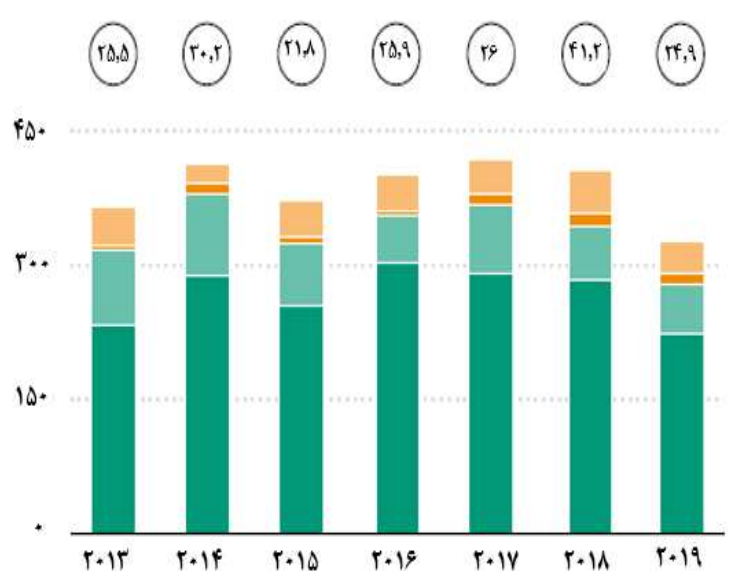
معاونت بررسی های اقتصادی

شکل B و شکل C جریان ورودی و خروجی FDI را در منطقه آسیای در حال توسعه و به تفکیک مناطق زیرمجموعه آن نشان می‌دهد. مطابق نمودار C در سال ۲۰۱۹ حدود ۲۵ درصد از جریان خروجی کل FDI جهان، از منطقه آسیای در حال توسعه بوده است.

شکل B | جریان ورودی FDI (۲۰۱۳-۲۰۱۹) میلیارد دلار، درصد

شکل C | جریان خروجی FDI (۲۰۱۳-۲۰۱۹) میلیارد دلار، درصد

سهم از مجموع جهان ○ آسیای غربی آسیای جنوبی آسیای جنوب شرقی آسیای شرقی

منبع داده‌ها: آنتکاد

چشم انداز FDI در آسیای در حال توسعه

پیش‌بینی می‌شود که در سال ۲۰۲۰ جریان ورودی FDI به منطقه آسیای در حال توسعه، در نتیجه همه‌گیری کووید-۱۹، اقدامات تعطیلی متعاقب آن، اختلالات زنجیره تامین و رکود اقتصادی، بین ۳۰ تا ۴۵ درصد کاهش یابد (جدول ۱). کاهش درآمد شرکت‌ها و رکود تقاضای جهانی نیز بر سرمایه‌گذاری خارجی این منطقه تأثیر می‌گذارد. این همه‌گیری، ارتباط داخلی عمیق اقتصادها و کارخانه‌ها در آسیا و سایر مناطق جهان را برجسته کرده و توقف فعالیت اقتصادی در چین، آسیب‌پذیری زنجیره‌های تأمین و نقش مهم این کشور و سایر اقتصادهای آسیا به عنوان قطب‌های تولید جهانی را برجسته کرده است. این امر می‌تواند شرکت‌های چندملیتی را به سرعت بخشیدن به جابجایی سرمایه‌گذاری و انتقال مجدد^۶ فعالیت‌های زنجیره ارزش جهانی، تحت تأثیر روند طولانی مدت FDI در منطقه را ترغیب کند.

^۶ Reshoring: برگشت مجدد واحد و عملیات کسب‌وکار به کشور مبدأ

معاونت بررسی های اقتصادی

همه مناطق فرعی آسیای در حال توسعه و پنج مقصد عمده سرمایه گذاری خارجی منطقه، که در سال ۲۰۱۹ حدود ۸۰ درصد از جریان ورودی FDI آسیا را به خود اختصاص داده‌اند، شاهد کاهش سرمایه گذاری در طیف گسترده‌ای از صنایع، در درجه اول در صنایع ساخت و خدمات خواهند بود. تعداد پروژه‌های اعلام شده سرمایه گذاری گرینفیلد در سه ماهه اول سال ۲۰۲۰، ۳۷ درصد کاهش یافته است. تعداد پروژه‌های ادغام و تملک^۷ در آوریل ۲۰۲۰ نسبت به متوسط رقم ماهانه ۲۰۱۹ به میزان ۳۵ درصد کاهش یافته است. همچنین، بسیاری از شرکت‌های چندملیتی هشدارهایی در مورد کمبود درآمدهای خود داده‌اند و برنامه‌های سرمایه گذاری خود را به دلیل تمرکز بر بازسازی یا تحکیم عملیات تجاری خود برای سال ۲۰۲۰ به تعویق انداخته‌اند. این بیماری همه گیر، کاهش درآمد حاصل از سرمایه گذاری مجدد شرکت‌های وابسته خارجی^۸ مستقر در منطقه را تسریع می کند. انتظار می رود جریان خروجی FDI نیز به دلیل چالش‌های رو به رشد نقدینگی که شرکت‌های منطقه با آن روبرو هستند، با کاهش مواجه شود. رکود اقتصادی جهانی، بیشترین فشار را بر جریان‌های ورودی و خروجی سرمایه خواهد داشت و بنابراین انتظار می رود رشد اقتصادی در آسیا به صفر درصد برسد.

چین به شدت تحت تأثیر بیماری همه گیر قرار گرفته است. در سه ماهه اول سال ۲۰۲۰ اقتصاد چین برای نخستین بار منقبض شده و نرخ رشد منفی ۶٫۸ درصدی را تجربه کرد. اقدامات شدید صورت گرفته برای مهار شیوع ویروس، تأثیر اقتصادی عمیقی در چین داشته است. هزینه‌های خرده فروشی، که مشارکت حدود ۶۰ واحد درصدی در رشد اقتصادی چین در سال ۲۰۱۹ داشته، ۱۹ درصد نسبت به سال قبل کاهش یافته و سرمایه گذاری در دارایی‌های ثابت، به عنوان یکی دیگر از محرک‌های اصلی رشد، ۱۶ درصد افت کرده است. هزینه سرمایه گذاری شرکت‌های چندملیتی چین در دو ماه اول سال ۲۰۲۰ با ۲۵ درصد کاهش مواجه شده و در مقابل این تحولات، جریان ورودی سرمایه گذاری مستقیم خارجی به چین در فصل اول ۲۰۲۰، به استثنای بخش مالی، در مقایسه با مدت مشابه سال ۲۰۱۹ هم، ۱۳ درصد کاهش یافته و به ۳۱ میلیارد دلار رسیده است. علاوه بر این، استمرار نااطمینانی از تنش‌های تجاری چین و آمریکا منجر به کاهش اعتماد سرمایه گذاران در فضای سرمایه گذاری جهانی خواهد شد.

جریان ورودی FDI

جریان ورودی FDI در آسیای شرقی

همانطور که در جدول ۱ نشان داده شد، در سال ۲۰۱۹، جریان مستقیم FDI به کشورهای در حال توسعه آسیا ۵ درصد کاهش یافته و به ۴۷۴ میلیارد دلار رسیده است، با این وجود، این منطقه همچنان یک مقصد مهم برای جریان FDI باقی مانده و میزبان بیش از ۳۰ درصد از جریان‌های سرمایه گذاری مستقیم خارجی جهان است. این کاهش عمدتاً به واسطه افت ۱۳ درصدی سرمایه گذاری در آسیای شرقی، بویژه در هنگ کنگ و جمهوری کره حادث شده است.

جریان ورودی سرمایه گذاری مستقیم خارجی به آسیای شرقی در سال ۲۰۱۹ با ۱۳ درصد کاهش به ۲۳۳ میلیارد دلار رسید (جدول ۲). در این میان، جریان ورودی FDI به چین در این سال، به عنوان دومین دریافت کننده FDI جهان، با

^۷Merger & Acquisition

^۸Foreign Affiliates

معاونت بررسی های اقتصادی

وجود تنش‌های تجاری افزایش یافته و به ۱۴۱ میلیارد دلار رسید. استمرار آزادسازی سرمایه‌گذاری در چین و حذف محدودیت‌های آن منجر به افزایش ۱۳ درصدی سرمایه‌گذاری در صنایع خدماتی شده که بیش از ۷۰ درصد از کل جریان‌های مستقیم خارجی را به خود اختصاص داده‌اند. علاوه بر این، افزایش سرمایه‌گذاری در صنعت (ساخت)، به افزایش این روند کمک کرده است. ترکیب سرمایه‌گذاران اصلی در چین تا حد زیادی بدون تغییر باقی مانده بطوریکه ورود سرمایه از ایالات متحده و اروپا کاهش یافته اما از سوی کشورهای ASEAN افزایش یافته است و سرمایه‌گذاری منطقه‌ای همچنان ادامه دارد. از طرف دیگر، شرکت‌های چند ملیتی جمهوری کره و ژاپن به تعدیل استراتژیک خود در چین ادامه دادند و برخی از تولیدات کار-محور را به خارج از کشور منتقل کردند، در حالی که همچنان در حال سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های تولیدی با سطح فناوری بالا هستند. به عنوان مثال؛ سامسونگ آخرین کارخانه تولید تلفن همراه خود را در اکتبر ۲۰۱۹ در چین بسته، اما در ماه بعد از آن، ۸ میلیارد دلار برای تولید تراشه‌های حافظه در آنجا سرمایه‌گذاری کرده است. علاوه بر چین، در سال ۲۰۱۹ جریان سرمایه‌گذاری به هنگ کنگ با ۳۴ درصد کاهش به ۶۸ میلیارد دلار رسید و چهارمین کاهش متوالی سالانه را ثبت کرد. در هنگ‌کنگ این کاهش به دلیل کاهش درآمد شرکت‌ها و تأثیر ادامه ناآرامی‌های اجتماعی بر اقتصاد بوده است. جریان سرمایه به کره جنوبی در سال ۲۰۱۹، به دلیل تنش‌های تجاری با ژاپن و پایان معافیت مالیاتی برای سرمایه‌گذاران خارجی در سال ۲۰۱۸، ۱۳ درصد کاهش یافت و به حدود ۱۱ میلیارد دلار رسید که به علت کاهش ورود سرمایه از سرمایه‌گذاران بزرگی مانند چین، اتحادیه اروپا و ژاپن بوده است. در مقابل، ورود سرمایه از ایالات متحده در این کشور افزایش یافته، اما میزان آن همچنان پایین‌تر از میانگین سالانه ۲۰۱۳-۲۰۱۷ باقی مانده است. طبق گزارش دولت کره، اقتصاد این کشور در فصل نخست سال ۲۰۲۰، حدود ۱,۴ درصد منقبض شده و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی این کشور در این مدت با ۱,۸ درصد کاهش به ۲,۴ میلیارد دلار و FDI صنعت (ساخت) با کاهش ۵۲ درصدی نسبت به سال قبل آن، به ۴۳۱ میلیون دلار رسیده است. به احتمال زیاد، این کاهش در سال ۲۰۲۰ ادامه خواهد داشت چراکه این بیماری همه گیر بر درآمد و ظرفیت سرمایه‌گذاری شرکت‌ها در ایالات متحده و اروپا- دو منبع اصلی سرمایه‌گذاری در این کشور- تأثیر می‌گذارد (جدول ۲).

جریان ورودی FDI در آسیای جنوب شرقی

آسیای جنوب شرقی نیز در نتیجه بیماری کووید-۱۹ روند کاهش چشمگیر اقتصادی را تجربه می‌کند که شامل اختلال در تولید و زنجیره‌های عرضه در بسیاری از صنایع است. در آسیای جنوب شرقی، جریان ورودی سرمایه در سال ۲۰۱۹، ۵ درصد افزایش یافته و به ۱۵۶ میلیارد دلار رسیده است که ناشی از افزایش قابل توجه سرمایه‌گذاری در چند کشور، به ویژه اندونزی، سنگاپور و ویتنام است. این سه کشور بیشترین دریافت‌کننده FDI سال ۲۰۱۹ در منطقه آسیای جنوب شرقی بوده‌اند، که بیش از ۸۰ درصد ورودی سرمایه‌گذاری خارجی به منطقه را دریافت کرده‌اند. اما در فصل نخست سال ۲۰۲۰، سنگاپور با کاهش ۲۰ درصدی در سرمایه‌گذاری گرینفیلد مواجه شده و تعهدات سرمایه‌گذاری در ویتنام و اندونزی در مدت مذکور ۱۰ درصد کاهش یافته است. فروش قراردادهای ادغام و تملک نیز در سه ماهه نخست سال ۲۰۲۰ حدود ۸۷ درصد کاهش یافته است. درآمدهای پایین شرکت‌های چند ملیتی آسیای جنوب شرقی و وابستگان خارجی، مانع سرمایه‌گذاری بیشتر در آن می‌شود. در بلندمدت، برخی کشورها که مزایای هزینه‌ای نیروی کار کمتری دارند (مانند

معاونت بررسی های اقتصادی

اندونزی و ویتنام) به عنوان شرکتهای چندملیتی، می‌توانند نسبت به قبل بهتر عمل کنند. آنها می‌توانند از تصمیمات شرکتهای چندملیتی برای متنوع‌سازی ریسک‌های جغرافیایی و ایجاد زنجیره‌های تأمین بیشتر استفاده کنند. افزایش جریان ورودی سرمایه از آسیای شرقی، ایالات متحده و از ASEAN باعث افزایش سرمایه‌گذاری در این منطقه شده است (جدول ۲).

جریان ورودی FDI در آسیای جنوبی

میزان ورود سرمایه‌خارجی به جنوب آسیا در سال ۲۰۱۹ با ۱۰ درصد رشد نسبت به سال قبل، به حدود ۵۷ میلیارد دلار رسیده است. این رشد عمدتاً با افزایش سرمایه‌گذاری در هندوستان همراه بوده، که موانع سرمایه‌گذاری را در اواسط سال ۲۰۱۹ کاهش داده است. هند به عنوان بزرگترین میزبان جریان FDI در این منطقه، با رشد ۲۰ درصدی ورود سرمایه خارجی در این سال، جریان ورودی FDI خود را به حدود ۵۱ میلیارد دلار رسانده است. بیشترین سرمایه‌گذاری در هند در حوزه صنعت فناوری اطلاعات و ارتباطات و صنعت ساخت بوده است. در منطقه آسیای جنوبی نیز انتظار می‌رود FDI در سال ۲۰۲۰ به شدت منقبض شود. در سه ماهه اول سال ۲۰۲۰، تعداد و ارزش سرمایه‌گذاری‌های گرینفیلد این منطقه به ترتیب ۴ درصد و ۳۱ درصد کاهش یافته و معاملات ادغام و تملک منطقه نسبت به متوسط سه ماهه خود در سال ۲۰۱۹ با ۵۶ درصد کاهش به ۱,۷ میلیارد دلار رسیده است. در هند - که بیش از ۷۰ درصد انباشت سرمایه ورودی را به خود اختصاص داده - در سه ماهه اول ۲۰۲۰، تعداد سرمایه‌گذاری گرینفیلد اعلام شده، ۴ درصد کاهش یافته و معاملات ادغام و تملک هم ۵۸ درصد منقبض شده است. با این وجود، جریان ورودی FDI به هند در بلندمدت رشد داشته است. رشد مثبت، هرچند پایین اقتصادی در دوره پس از بیماری، و بازار بزرگ هند، همچنان منجر به جذب ورود سرمایه‌گذاری‌ها به این کشور خواهد شد. با این حال، بزرگی چالش‌های لجستیکی در طول تعطیلی اقتصادی و پس از آن می‌تواند یک خطر بزرگ برای کاهش FDI در میان مدت باشد.

اقتصاد دیجیتال و املاک و مستغلات، دو صنعت که قبل از همه‌گیری در حال جذب FDI به کشورها بودند، می‌توانند در جهات مختلف تحول یابند. با این وجود، اقتصاد دیجیتال احتمالاً شاهد ادامه سرمایه‌گذاری‌ها خواهد بود، اما املاک و مستغلات با فشارهای قابل توجهی از کاهش تقاضا و محدودیت‌های تأمین مالی روبرو خواهد شد. صنایع پرطرفدار هند، که شامل خدمات حرفه‌ای و اقتصاد دیجیتال است، می‌توانند سریعتر رشد کنند، در صورتیکه شرکتهای سرمایه‌گذاری جهانی و شرکتهای فناوری علاقه خود به بازار هند را همچنان از طریق تملک، نشان می‌دهند (جدول ۲).

جریان ورودی FDI به بنگلادش در سال ۲۰۱۹، به عنوان یکی از مقاصد مهم FDI در جنوب آسیا، با ۵۶ درصد کاهش به ۱,۶ میلیارد دلار رسیده است. در این کشور، صنعت پوشاک به عنوان یک صنعت صادرات-محور، یکی از مقاصد مهم FDI بوده که سرمایه‌گذاران اصلی آن جمهوری کره، هنگ کنگ و چین هستند. انتظار می‌رود در سال ۲۰۲۰ این بخش به شدت تحت تأثیر بسته شدن کارخانه‌ها و کاهش تقاضای جهانی پوشاک باشد. در آوریل ۲۰۲۰، انجمن تولیدکنندگان و صادرکنندگان پوشاک بنگلادش برآورد کرده است که صادرات این صنعت بیش از ۳ میلیارد دلار لغو یا به حالت تعلیق درآمده است. (جدول ۲)

جریان ورودی FDI در آسیای غربی

در سال ۲۰۱۹، با وجود افزایش قابل توجه سرمایه‌گذاری در امارات و عربستان سعودی، جریان ورودی سرمایه‌گذاری خارجی در غرب آسیا با افت ۷ درصدی به حدود ۲۸ میلیارد دلار رسیده است. سه کشور ترکیه، امارات متحده عربی و عربستان سعودی بیشترین میزان ورود سرمایه در سال ۲۰۱۹ را به خود اختصاص داده‌اند. امارات متحده عربی بزرگترین دریافت کننده FDI در منطقه است که ورود سرمایه آن تقریباً ۱۴ میلیارد دلار بوده و حدود یک سوم نسبت به سال قبل رشد داشته است. این رشد بیشتر به علت معاملات عمده سرمایه‌گذاری در زمینه نفت و گاز بویژه در ابوظبی صورت گرفته است. جریان ورودی FDI به عربستان سعودی برای دومین سال متوالی با رشد بیش از ۷ درصدی به ۶.۴ میلیارد دلار افزایش یافت که عمدتاً به دلیل چند معامله بزرگ ادغام و تملک بوده است. جریان ورودی FDI به ترکیه در سال ۲۰۱۹ با کاهش شدید ۳۵ درصدی مواجه شده و به ۸.۴ میلیارد دلار رسیده است. این کاهش رشد، ناشی از نااطمینانی اقتصادی جهان و همچنین رشد پایین بوده است. بر خلاف دیگر اقتصادهای بزرگ غرب آسیا، که دارای منابع طبیعی غنی هستند، اقتصاد ترکیه بیشتر در معرض شرایط کلان اقتصاد جهانی و محدودیت جریان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی قرار دارد (جدول ۲).

در سال ۲۰۲۰، غرب آسیا با شوک اقتصادی دوگانه کاهش قیمت نفت و همه‌گیری کووید-۱۹ مواجه شده که طبق پیش‌بینی صندوق بین‌المللی پول انتظار می‌رود منجر به انقباض اقتصادی ۳ تا ۴ درصدی شود. جریان ورودی FDI در این منطقه در سال ۲۰۲۰ با کاهش شدید روبرو خواهد شد و صنایع دریافت‌کننده عمده FDI مانند نفت و گاز، گردشگری، حمل و نقل هوایی و خدمات مالی احتمالاً تحت تأثیر شدید آن قرار خواهند گرفت. در شرایط فعلی، شرکت‌های چندملیتی در منطقه انتظار دارند تا درآمد آن‌ها کاهش قابل توجهی داشته باشد. به عنوان مثال، شرکت‌های چندملیتی عربستان سعودی، ترکیه و امارات متحده عربی به ترتیب از انتظار کاهش ۶۷ درصدی، ۲۷ درصدی و ۲۱ درصدی درآمدهای خود خبر داده‌اند. به همین ترتیب، ارزش و تعداد پروژه‌های اعلام شده گرینفیلد در غرب آسیا در سه ماهه اول سال ۲۰۲۰ در مقایسه با میانگین سه ماهه سال ۲۰۱۹، به ترتیب ۵۶ درصد و ۳۴ درصد کاهش یافته است.

با وجود آنکه چشم‌انداز سرمایه‌گذاری در غرب آسیا نامعلوم است، اما برخی از نشانه‌ها حاکی از آن است که سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در دوره میان مدت بهبود می‌یابد. چراکه اولاً، سطح سرمایه‌گذاری قبل از بحران فعلی متناسب با پتانسیل اقتصادی منطقه نبوده است. دوماً، اقتصادهای بزرگ منطقه بسته‌های محرک اقتصادی بزرگی را معرفی کرده‌اند که این امر می‌تواند آسیب اقتصادی دوره بحران را کاهش داده و شرایط را برای ورود FDI محیا کند. سوماً، اعلامیه‌های اخیر برخی از پروژه‌های بزرگ سرمایه‌گذاری در غرب آسیا، با وجود بحران‌های چند جانبه، اعتماد سرمایه‌گذاران را نشان می‌دهد. بهبود فضای سرمایه‌گذاری در کشورها می‌تواند اثر کاهشی سرمایه‌گذاری در میان مدت را کمتر کند. به عنوان مثال، جریان ورودی FDI به عربستان سعودی می‌تواند مشمول مقررات جدیدی شود که ۱۰۰ درصد تملک خارجی در چندین صنایع، از جمله گردشگری، و تسهیل مجوزهای سرمایه‌گذاری و مقررات ویزا را فراهم کند. به همین ترتیب در امارات متحده عربی، فهرستی برای FDI در آوریل سال ۲۰۲۰ تصویب شده که مطابق آن، تملک کامل خارجی در بسیاری از فعالیت‌ها هموار شده و می‌تواند در بلندمدت از جریان ورودی سرمایه‌گذاری به کشور پشتیبانی کند.

جریان خروجی FDI

جریان های خروجی سرمایه گذاری مستقیم خارجی از آسیا در سال ۲۰۱۹ به دلیل کاهش ۵۲ درصدی خرید قراردادهای ادغام و تملک شرکت های آسیایی، افت قیمت کالاها و کاهش سرمایه گذاری خارجی شرکت های چندملیتی مستقر در اقتصادهای عمده منطقه، ۱۹ درصد کاهش یافته و به ۳۲۸ میلیارد دلار رسیده است. جریان خروجی سرمایه از شرق آسیا با کاهش ۲۱ درصدی در سال ۲۰۱۹، سومین کاهش متوالی سالانه را تجربه کرده و به حدود ۲۲۴ میلیارد دلار رسیده که بیشتر به دلیل کاهش ۱۸ درصدی خروج سرمایه از چین و کاهش ۲۸ درصدی آن از هنگ کنگ بوده است. خروج سرمایه از جمهوری کره نیز طی این مدت حدود ۷ درصد کاهش یافته است.

خروج سرمایه از آسیای جنوبی رشد ۶ درصدی داشته که به علت افزایش خروج سرمایه از هند بوده است. با این وجود انتظار می رود این خروج سرمایه از هند در سال ۲۰۲۰ کاهش یابد. در آسیای غربی خروج سرمایه از ۵۰ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۸ به حدود ۳۶ میلیارد دلار کاهش یافته است. مهمترین کشورهایی که در این منطقه خروج سرمایه خود را کاهش داده اند، عربستان و کویت هستند. در ترکیه خروج سرمایه در سال ۲۰۱۹ حدود ۲٫۸ میلیارد دلار بوده که نسبت به سال ۲۰۱۸ (۳٫۶ میلیارد دلار) کاهش داشته است (جدول ۲).

جدول ۲- جریان ورودی و خروجی FDI در مناطق مختلف آسیا و کشورهای منتخب آن-میلیارد دلار						
جریان خروجی FDI			جریان ورودی FDI			منطقه/کشور
۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۷	۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۷	
۳۲۷.۶	۴۰۶.۷	۴۱۷	۴۷۳.۹	۴۹۸.۶	۵۰۲	آسیا
۲۳۳.۸	۲۸۱.۸	۲۹۱	۲۳۲.۷	۲۶۷.۲	۲۷۰.۱	آسیای شرقی
۱۱۷.۱	۱۴۳	۱۵۸.۳	۱۴۱.۲	۱۳۸.۳	۱۳۶.۳	چین
۵۹.۳	۸۲.۲	۸۶.۷	۶۸.۴	۱۰۴.۲	۱۱۰.۷	هنگ کنگ
۳۵.۵	۳۸.۲	۳۴.۱	۱۰.۶	۱۲.۲	۱۷.۹	جمهوری کره
۵۶	۶۲.۹	۷۵.۹	۱۵۵.۸	۱۴۸.۹	۱۵۲.۳	آسیای جنوب شرقی
۳.۳	۸	۲.۱	۲۳.۴	۲۰.۶	۲۰.۶	اندونزی
۳۳.۳	۲۹.۸	۴۸.۸	۹۲.۱	۷۹.۷	۸۳.۶	سنگاپور
۰.۴۷	۰.۶	۰.۴۸	۱۶.۱	۱۵.۵	۱۴.۱	ویتنام
۱۲.۳	۱۱.۶	۱۱.۵	۵۷.۴	۵۲.۲	۵۱.۶	آسیای جنوبی
-۰.۰۰۱	۰.۰۲۳	۰.۱۴	۱.۶	۳.۶	۲.۱	بنگلادش
۱۲.۱	۱۱.۴	۱۱.۱	۵۰.۶	۴۲.۱	۳۹.۹	هند
۰.۰۸۵	۰.۰۷۵	۰.۰۷۶	۱.۵	۲.۴	۵	ایران
۳۵.۵	۵۰.۴	۳۸.۷	۲۷.۹	۳۰.۲	۲۷.۹	آسیای غربی
-۲.۵	۳.۷	۹	-۰.۱	۰.۲	۰.۴	کویت
۱۳	۲۳	۷.۳	۴.۶	۴.۲	۱.۴	عربستان سعودی
۲.۸	۳.۶	۲.۶	۸.۴	۱۳	۱۱	ترکیه
۱۵.۹	۱۵	۱۴	۱۳.۸	۱۰.۴	۱۰.۳	امارات متحده عربی

منبع داده ها: انکتاد

معاونت بررسی های اقتصادی

مقایسه جریان ورودی و خروجی سرمایه ایران و ترکیه مطابق جداول ۲ و ۳ نشان می‌دهد، ورود سرمایه به ایران در سال ۲۰۱۹ با کاهش حدود ۳۷ درصدی به حدود ۱,۵ میلیارد دلار رسیده و در ترکیه -همانطور که در بالا نیز اشاره شد- جریان ورودی سرمایه در سال ۲۰۱۹ با کاهش ۳۵ درصدی مواجه شده و به رقم ۸,۴ میلیارد دلار رسیده است. انباشت جریان ورودی سرمایه ایران در پایان سال ۲۰۱۹ به حدود ۵۷,۴ میلیارد دلار رسیده در حالیکه برای ترکیه در حدود ۱۶۵ میلیارد دلار بوده است.

خروج سرمایه از ایران نیز در سال ۲۰۱۹ با افزایش حدود ۱۳ درصدی نسبت به سال قبل در حدود ۸۵ میلیون دلار تخمین زده شده است. در ترکیه خروج سرمایه در سال ۲۰۱۹ حدود ۲,۸ میلیارد دلار بوده که نسبت ۳,۶ میلیارد دلار سرمایه خارج شده آن در سال ۲۰۱۸، کاهش داشته است. انباشت جریان خروجی سرمایه ایران در پایان سال ۲۰۱۹ به حدود ۴ میلیارد دلار و انباشت جریان خروجی سرمایه ترکیه در پایان سال ۲۰۱۹ به حدود ۴۸ میلیارد دلار رسیده است. همانطور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود، در سال ۲۰۱۹ سهم جریان ورودی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی از تشکیل سرمایه ثابت ناخالص در ایران به ۱,۶ درصد رسیده که نسبت به سال ۲۰۱۸، حدود ۱,۲ واحد درصد کاهش داشته است. علاوه بر این، نسبت انباشت سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به تولید ناخالص داخلی ایران در سال ۲۰۱۹ با کاهش ۰,۹ واحد درصدی نسبت به سال ۲۰۱۸ به ۱۱,۷ درصد رسیده است.

در ترکیه سهم جریان ورودی سرمایه از تشکیل سرمایه ثابت ناخالص از رقم ۵,۶ درصد در سال ۲۰۱۸ به ۴,۳ درصد در سال ۲۰۱۹ کاهش یافته است. انباشت سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به تولید ناخالص داخلی در سال ۲۰۱۹ در این کشور ۲۱,۹ درصد بوده که از نسبت سال ۲۰۱۸ حدود ۲,۸ واحد درصد بیشتر است.

به طور متوسط، سهم جریان ورودی سرمایه‌گذاری خارجی از تشکیل سرمایه ثابت ناخالص در جهان، در سال ۲۰۱۹ حدود ۷ درصد بوده که نسبت به سال ۲۰۱۸ با افزایش حدود ۰,۱ واحد درصدی همراه شده است. نسبت انباشت سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به تولید ناخالص داخلی جهان نیز در سال ۲۰۱۹ به حدود ۴۲ درصد رسیده که در مقایسه با سال ۲۰۱۸ حدود ۱,۵ واحد درصد، افزایش یافته است. بطور کلی به نظر می‌رسد طی سال ۲۰۱۹، نقش سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در جهان و برخی از کشورها از جمله ترکیه در ایجاد ارزش افزوده پررنگ‌تر شده؛ در حالی که نسبت ورود سرمایه به تولید ناخالص داخلی ایران در این سال کاهش داشته است.

جدول ۳- نسبت‌های سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در ایران، ترکیه و جهان -درصد				
کشور	سهم جریان ورودی سرمایه از تشکیل سرمایه ثابت ناخالص		انباشت سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به تولید ناخالص داخلی	
	۲۰۱۸	۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۹
ترکیه	۵,۶	۴,۳	۱۹,۱	۲۱,۹
ایران	۲,۸	۱,۶	۱۲,۶	۱۱,۷
جهان	۶,۹	۷	۳۸,۵	۴۲

منبع داده‌ها: انکتاد

تحولات در زمینه رویکردهای تولید

با وجود کاهش شدید جریان‌های سرمایه‌گذاری خارجی جهانی در طول بحران بیماری همه‌گیر، نظام تولید بین‌المللی همچنان نقش مهمی در رشد و توسعه اقتصادی ایفا خواهد کرد. جریان جهانی FDI که در پایان سال ۲۰۱۹ در حدود ۳۶ تریلیون دلار بوده، مثبت خواهد ماند و همچنان به انباشت FDI موجود، اضافه خواهد شد.

در سال ۲۰۱۹، تولید بین‌المللی به گسترش خود ادامه داده و ارزش تخمین زده شده برای فروش و ارزش افزوده حاصل از فعالیت شرکت‌های وابسته خارجی چندملیتی به ترتیب ۱,۹ درصد و ۷,۴ درصد افزایش یافته است. اشتغال شرکت‌های مزبور در جهان به ۸۲ میلیون نفر رسیده که نسبت به سال ۲۰۱۸، حدود ۳ درصد افزایش داشته است. نرخ بازده داخلی FDI که توسط وابستگان خارجی در اقتصاد میزبان ایجاد شده، به ۶,۷ درصد در سال ۲۰۱۹ نسبت به ۷ درصد در سال ۲۰۱۸ کاهش یافته است. (جدول ۴)

جدول ۴- آثار جهانی فعالیت شرکت‌های خارجی مستقر در کشورهای میزبان - هزار میلیارد دلار			
۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۷	شرح
۳۱.۳	۳۰.۷	۲۹.۸	فروش وابستگان خارجی
۸	۷.۴	۷.۱	ارزش افزوده (تولید) وابستگان خارجی
۸۲.۴	۸۰	۷۷.۵	اشتغال ایجاد شده بوسیله وابستگان خارجی (میلیون نفر)

منبع داده‌ها: انکناد

روند فن آوری در شکل‌گیری تولید بین‌المللی

سه روند کلیدی فناوری در انقلاب صنعتی جدید وجود دارد که منجر به شکل‌گیری تولید بین‌المللی خواهد شد: اتوماسیون فعال شده از طریق رباتیک، دیجیتالی‌کردن زنجیره تامین و ساخت افزایشی^۹.

سرعت و میزان پذیرش فن‌آوری‌های جدید تا حدودی به محیط سیاستی موجود برای فعالیت‌های تجارت و سرمایه‌گذاری آن بستگی دارد، که تا چه میزان به سمت مداخلات بیشتر، افزایش حمایت‌گرایی و حرکت به سمت ساختارهای منطقه‌ای و دو جانبه گرایش دارد. بعلاوه، این امر به مسائل مرتبط با ثبات و پایداری کشورها از جمله اختلاف میان کشورها و مناطق در زمینه استانداردهای حکمرانی، اجتماعی و محیطی، تغییرات محرک بازار در محصولات و فرایندها و اقدامات منعطف زنجیره تامین، بستگی دارد. تأثیرپذیری تولید بین‌المللی از فن‌آوری، سیاست و روندهای پایداری، چند وجه دارد و در صنایع و مناطق گوناگون، متفاوت خواهد بود و در چهار مسیر ممکن است اتفاق بیافتد: بازگشت تولید به کشور مبدأ؛^{۱۰} متنوع‌سازی، منطقه‌سازی (ناحیه‌گرایی) و تکثیر^{۱۱}.

^۹ Additive Manufacturing: یکی از مدرن‌ترین مجموعه فرایندهای ساخت و تولید است که تلاش می‌کند قطعات پیچیده با ترکیب شیمیایی متفاوت را بدون نیاز به ماشین‌کاری و تراشکاری نهایی بسازد.

^{۱۰} Reshoring
^{۱۱} Replication

چالش‌ها و فرصت‌ها

تحول در تولید جهانی در دوره پس از همه‌گیری، چالش‌ها و فرصت‌هایی را برای سیاست‌گذاران سرمایه‌گذاری و توسعه به ارمغان می‌آورد. مقابله با چالش‌ها و بدست آوردن فرصت‌ها مستلزم تغییر در الگوی سرمایه‌گذاری و توسعه است. چالش‌های اصلی در دوره جدید تولید جهانی، احتمالاً شامل افزایش واگذاری‌ها، انحراف و جابه‌جایی سرمایه‌گذاری و کاهش سرمایه‌گذاری بهره‌ور است و این نشان‌دهنده رقابت شدید برای جذب FDI می‌باشد.

- تغییرات عوامل محلی سرمایه‌گذاری اثرات منفی بر توانایی کشورهای در حال توسعه برای جذب شرکت‌های چند ملیتی خواهد گذاشت. در مقابل، به دلیل اینکه سرمایه‌گذاران به دنبال تنوع بخشیدن به پایگاه‌های عرضه برای تقویت انعطاف‌پذیری در تولید هستند، احتمالاً فرصت‌های جدیدی به وجود می‌آیند.
- زنجیره‌های ارزش کوتاه‌تر که منجر به توزیع کالاهای نهایی صنعت (ساخت) و پلتفرم دیجیتال می‌شوند، می‌توانند برنامه‌ها و خدمات جدید را فعال کرده و همچنین دسترسی به زنجیره ارزش جهانی پایین دستی را بهبود بخشند. انعطاف‌پذیری زنجیره تأمین در بلندمدت برای رشد اقتصادی و ایجاد اشتغال و همچنین برای چشم انداز توسعه کشورهای کم درآمد و آسیب پذیر بسیار مهم است.
- بهبود تولید، وابسته به تصمیمات سیاست‌گذاران است که از سیاست‌های تجاری، سرمایه‌گذاری و تنظیم تدریجی شبکه‌های تولید بین‌المللی حمایت کنند.
- دولت‌ها با چالش مقابله با رشد منفی روبرو هستند اما در عین حال فرصت‌های زیادی برای سرمایه‌گذاری‌های نوظهور در زمینه تولید دارند.
- تغییر تولید بین‌المللی، نیاز به درجه‌ای از توازن مجدد رشد رو به جلو براساس تقاضای منطقه‌ای و خدمات دارد. سناریوی جدید احتمالاً شامل تغییر استراتژی‌های توسعه در جهت جذب سرمایه‌گذاری برای ایجاد زیرساخت‌های تولیدی و ایجاد خدمات و همچنین سرمایه‌گذاری در اقتصادهای سبز و آبی^{۱۲} است.

^{۱۲} اقتصاد آبی ریشه در مفهوم اقتصاد سبز دارد. ... استراتژی‌های اقتصاد سبز تمایل دارد که روی بخش‌های انرژی، حمل و نقل، گاهی اوقات کشاورزی و جنگلداری متمرکز شود، در حالی که اقتصاد آبی بر بخش‌های شیلات و منابع دریایی و ساحلی متمرکز است.